

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

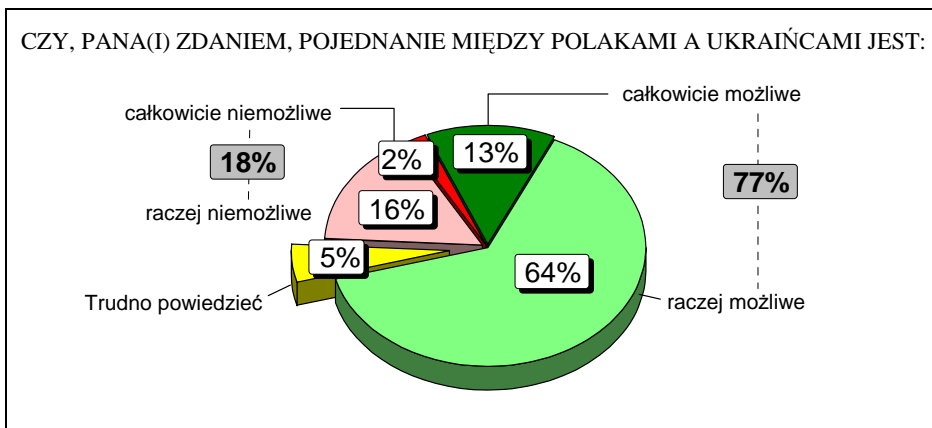
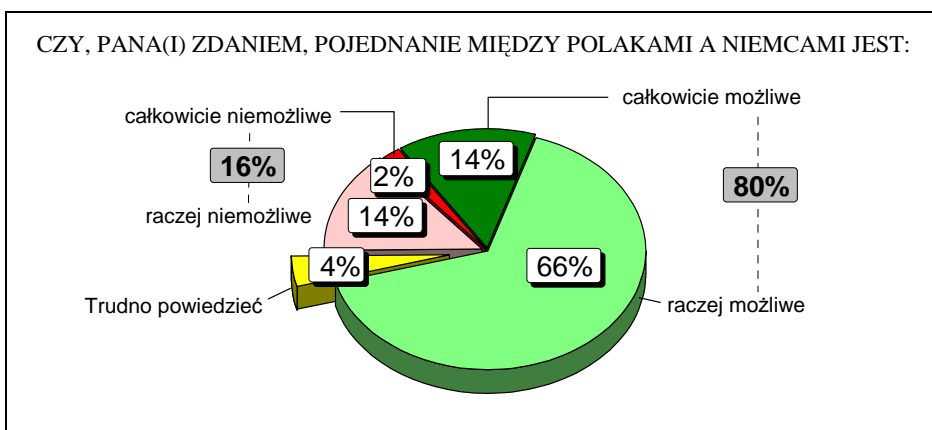
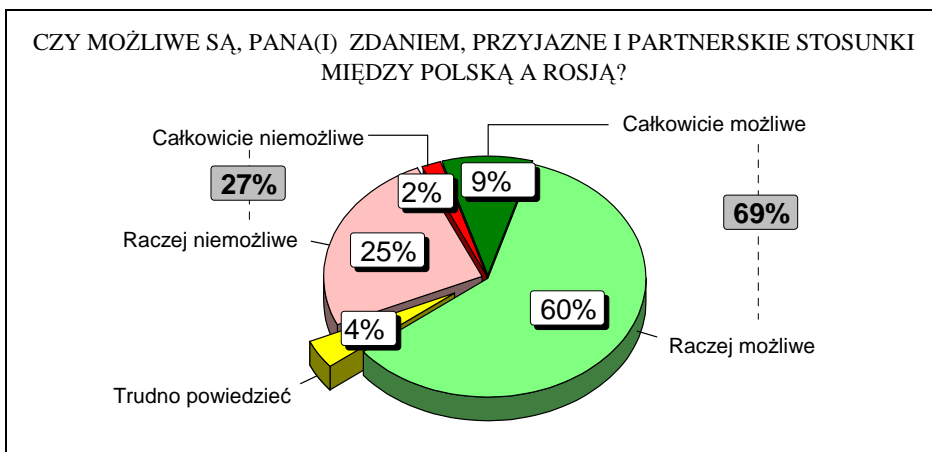
BS/98/2006

- ♦ **OPINIE O STOSUNKACH Z ROSJĄ, NIEMCAMI I UKRAINĄ**
- ♦ **NA KIM POLACY MOGĄ POLEGAĆ, A KOGO SIĘ OBAWIAĆ**

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Stosunki Polski z trzema największymi sąsiadami – Rosją, Niemcami i Ukrainą – w ciągu wieków układały się różnie, obfitowały w napięcia, konflikty i wojny. Szczególnie dramatyczny obrót przyjęły w pierwszej połowie ubiegłego wieku. Kulminacja konfliktów przypadła na lata drugiej wojny światowej i okres bezpośrednio po niej, a więc za pamięci najstarszego żyjącego obecnie pokolenia Polaków.

Nowy porządek europejski, jaki wyłonił się po rozpadzie systemu jałtańskiego i powstaniu niepodległej Ukrainy, otworzył możliwość trwałego pojednania między Polską a Rosją, Niemcami i Ukrainą. Jak Polacy postrzegają te szanse? W majowym sondażu¹ po raz kolejny zapytaliśmy o opinie na ten temat.

STOSUNKI POLSKO-ROSYJSKIE

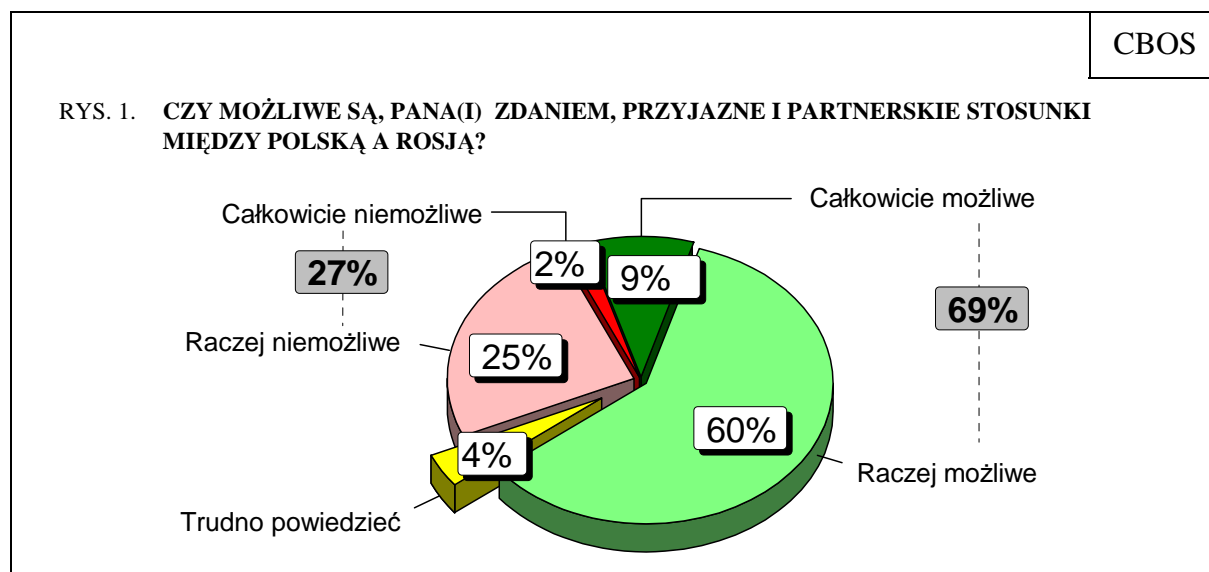
Od roku 2000, od kiedy badamy opinie o możliwości przyjaznych i partnerskich stosunków z Rosją, najwyższy odsetek odpowiedzi twierdzących odnotowaliśmy przed czterema laty – w roku 2002. Od tego czasu wiara w możliwość oparcia wzajemnych relacji polsko-rosyjskich na zasadach partnerskich z roku na rok słabnie. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba osób uważających, że możliwe są takie stosunki między Polską a Rosją, zmalała o 6 punktów procentowych.

Tabela 1

Czy możliwe są przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	V 2000	IX 2002	VII 2003	IV 2005	V 2006
	w procentach				
Możliwe	69	81	77	75	69
Niemożliwe	30	17	22	23	27
Trudno powiedzieć	1	2	1	2	4

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (192) przeprowadzono w dniach od 12 do 15 maja 2006 roku na liczącej 991 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Nadal jednak zdecydowana większość badanych (69%) sądzi, że możliwe jest ułożenie stosunków polsko-rosyjskich na zasadach nie tylko partnerstwa, ale i przyjaźni.

Opinie na temat charakteru i klimatu stosunków polsko-rosyjskich nie są jednoznacznie powiązane z cechami społeczno-demograficznymi badanych, jak również z ich poglądami politycznymi (patrz tabele aneksowe). Istnieje natomiast związek tych opinii ze stopniem zainteresowania polityką. Zainteresowanie to, a więc i lepsza orientacja w tej dziedzinie², sprzyja przekonaniu o możliwości partnerskich i przyjaznych stosunków polsko-rosyjskich. W taką możliwość nie wierzy co piąty badany deklarujący duże zainteresowanie polityką oraz co trzeci niewiele się nią interesujący lub w ogóle nieprzejawiający zainteresowania w tym zakresie.

Tabela 2

Zainteresowanie polityką	Czy możliwe są, Pana(i) zdaniem, przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Duże	79	19	2
Średnie	74	26	0
Niewielkie	65	33	2
Żadne	55	31	14

² Swoje zainteresowanie polityką badani określali za pomocą pięciostopniowej skali opisanej w sposób następujący: bardzo duże – uważnie śledzę prawie wszystko, co się dzieje w polityce; duże – dość uważnie śledzę to, co się dzieje w polityce; średnie – śledzę jedynie główne wydarzenia; niewielkie – często umykają mojej uwadze nawet ważne wydarzenia; żadne – praktycznie mnie to nie interesuje. W tabelach podajemy łącznie kategorię „bardzo duże” i „duże”

Związek między sceptycyzmem co do możliwości ułożenia stosunków z Rosją na zasadach przyjaźni i partnerstwa a zainteresowaniem polityką przejawia się także w tym, że najbardziej sceptyczni są ci badani, którzy nie zamierzają uczestniczyć w ewentualnych wyborach parlamentarnych. Aż co trzeci z tej grupy uważa, że przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją są niemożliwe.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty	Czy możliwe są, Pana(i) zdaniem, przyjazne i partnerskie stosunki między Polską a Rosją?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	87	13	0
Samoobrona	80	20	0
PiS	79	19	2
PO	74	25	1
Niezdecydowani	64	25	11
Niezamierzający głosować	63	33	4

Mimo że deklarowana orientacja polityczna nie różnicuje opinii o możliwości przyjaznych i partnerskich stosunków z Rosją, między zwolennikami poszczególnych partii politycznych zachodzą dostrzegalne różnice w poglądach na ten temat. Najbardziej sceptyczni są wyborcy PO, a największy optymizm przejawiają sympatycy SLD. Natomiast poglądy elektoratów PiS i Samoobrony są w tej kwestii niemal takie same.

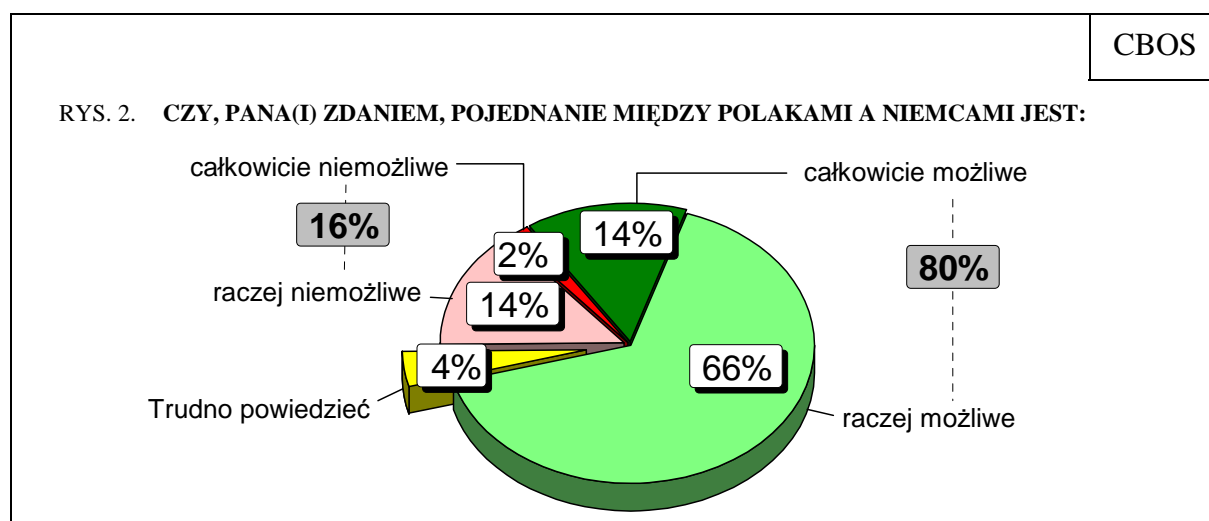
MOŻLIWOŚĆ POJEDNANIA POLSKO-NIEMIECKIEGO

Od końca lat dziewięćdziesiątych przekonanie o możliwości pojednania polsko-niemieckiego było w naszym społeczeństwie stabilne na poziomie około trzech czwartych ogółu badanych. Jedynie w roku 2004 zanotowaliśmy znaczny jego spadek. Jednak już w roku następnym powróciło ono do poprzedniego poziomu, obecnie zaś zrównało się z najwyższym dotąd – zarejestrowanym w roku 2002.

Tabela 4

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami i Niemcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań																
	II '90	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98	IV '99	V '00	V '01	IX '02	VII '03	X '04	VI '05	V '06
	w procentach																
- możliwe	47	63	51	50	58	60	65	73	68	73	76	76	80	75	62	74	80
- niemożliwe	50	34	46	48	41	39	33	25	24	26	23	23	19	24	30	24	16
Trudno powiedzieć	2	3	2	2	1	1	1	2	8	1	1	1	1	1	8	2	4

Tegoroczny wynik można uznać za najlepszy z dotychczasowych, gdyż przy takim samym poziomie optymizmu jak w roku 2002, obecnie nieco mniej badanych wykazuje pesymizm co do pojednania polsko-niemieckiego.

Sceptycyzm wobec pojednania polsko-niemieckiego stosunkowo najczęściej (22% wskazań) przejawiają badani mający co najmniej 65 lat, a więc ci, którzy sięgają pamięcią II wojny światowej, jednak również wśród nich zdecydowanie przeważa pogląd, że pojednanie między Polakami i Niemcami jest możliwe (69%). Częściej niż inni sceptycyzm w tej sprawie wykazują także rolnicy (23% odpowiedzi „niemożliwe”) oraz osoby z wykształceniem podstawowym (22%). Są to cechy silnie związane z wiekiem, który, jak się wydaje, jest tutaj czynnikiem decydującym. Można też zauważyć pewną, choć niewielką, różnicę w ocenie możliwości pojednania polsko-niemieckiego między badanymi o poglądach lewicowych a tymi, którzy deklarują orientację prawicową (wśród tych pierwszych optymizm jest nieco częstszy, zob. tabele aneksowe).

Podobnie jak w sprawie pomyślnego uregulowania stosunków polsko-rosyjskich, tak i w tej kwestii sceptycyzm częściej wykazują osoby mało zainteresowane polityką lub w ogóle się nią nieinteresujące, a także deklarujące absencję wyborczą. Z drugiej zaś strony, również podobnie jak w przypadku stosunków polsko-rosyjskich, najbardziej optymistycznie postrzegają perspektywę stosunków polsko-niemieckich zwolennicy SLD.

Tabela 5

Zainteresowanie polityką	Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:		
	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Duże	86	12	2
Średnie	85	14	1
Niewielkie	79	16	4
Żadne	67	21	12

Tabela 6

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:		
	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	97	3	0
PO	91	8	1
Samoobrona	88	12	0
PiS	86	11	3
Niezdecydowani	77	13	10
Niezamierzający głosować	75	20	5

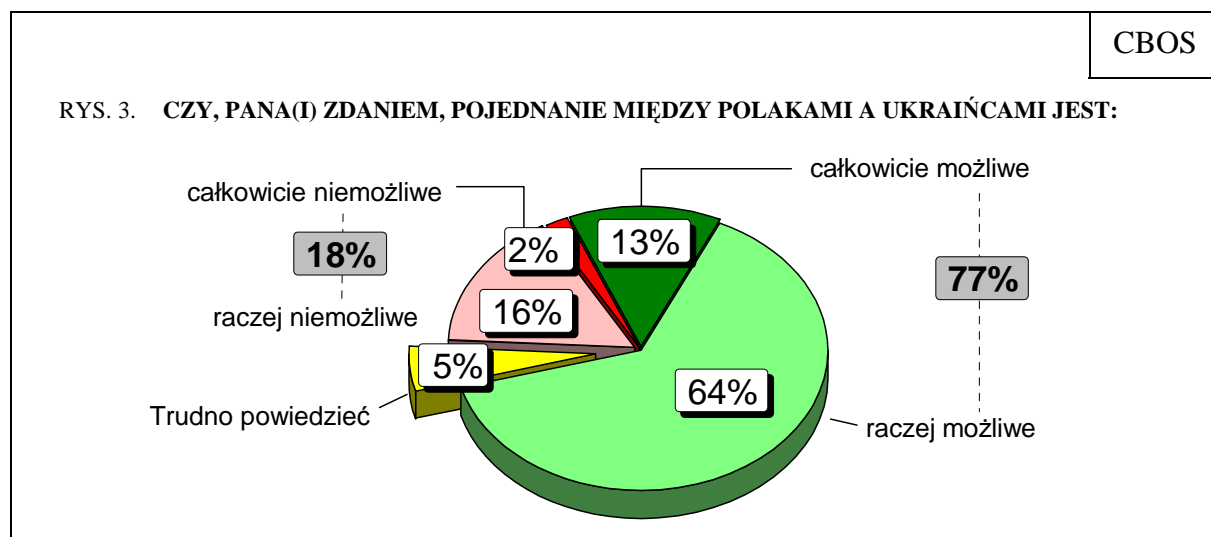
MOŻLIWOŚĆ POJEDNANIA POLSKO-UKRAIŃSKIEGO

Na stosunek Polaków do Ukraińców, a w konsekwencji na rozpowszechnienie się w polskim społeczeństwie przekonania o możliwości pojednania polsko-ukraińskiego bardzo korzystnie wpłynęły wydarzenia „pomarańczowej rewolucji” na Ukrainie jesienią 2004 roku. Wówczas przeświadczenie, że możliwe jest trwałe pojednanie między naszymi narodami, wyrażało nieco ponad cztery piąte ogółu badanych. W 2005 roku optymizm ten nieco osłabł, jednak w bieżącym ponownie wzrósł, zbliżając się do poziomu z jesieni 2004 roku. Obecnie³ optymizm w sprawie pojednania polsko-ukraińskiego wyraża ponad trzy czwarte społeczeństwa (77%).

³ Trzeba pamiętać, że w trakcie realizacji naszego sondażu odbyły się uroczystości poświęcenia pomnika w Pawłokomie, gdzie 61 lat temu Polacy wymordowali większość mieszkających tam Ukraińców.

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	VI '97	IV '99	V '00	V '01	IX '02	VII '03	V '04	XII '04	VI '05	V '06
	w procentach									
- możliwe	58	57	67	64	73	63	60	81	74	77
- niemożliwe	39	40	32	35	25	37	35	14	22	18
Trudno powiedzieć	3	3	1	1	2	0	5	5	4	5

Podobnie jak w stosunku do pojednania polsko-niemieckiego także i w tym przypadku większym sceptycyzmem wyróżniają się badani z pokolenia pamiętającego II wojnę światową i okres bezpośrednio powojenny, tj. mający 65 lat i więcej. Wśród nich optymiści w tej sprawie stanowią 68%, a pesymiści 24%. Czynnikiem jeszcze bardziej różnicującym stanowiska w kwestii pojednania między Polakami a Ukraińcami jest wykształcenie. Im lepiej wykształceni badani, tym częściej nastawieni są optymistycznie. Wśród respondentów z wykształceniem podstawowym aż 27% uważa pojednanie polsko-ukraińskie za niemożliwe, z drugiej zaś strony wśród tych, którzy mają wyższe wykształcenie, taki pogląd wyraża jedynie co ósmy (12%). Pewne zróżnicowanie opinii wiąże się także z poglądami politycznymi – badani o przekonaniach lewicowych i centrowych przejawiają większy sceptycyzm niż deklarujący orientację prawicową (patrz tabele aneksowe).

Przekonaniu o możliwości pojednania polsko-ukraińskiego sprzyja także zainteresowanie polityką. Podobnie jak w sprawie przyjaznych i partnerskich stosunków z Rosją oraz pojednania polsko-niemieckiego, osoby niewiele interesujące się polityką, a szczególnie w ogóle nią niezainteresowane stosunkowo często wyrażają sceptycyzm co do pojednania polsko-ukraińskiego.

Tabela 8

Zainteresowanie polityką	Czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:		
	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Duże	85	15	0
Średnie	83	16	1
Niewielkie	73	20	7
Żadne	59	27	14

Tabela 9

Potencjalne elektoraty	Czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:		
	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	94	6	0
PiS	86	13	1
PO	84	15	1
Samoobrona	80	20	0
Niezdecydowani	73	11	16
Niezamierzający głosować	72	22	6

Podobnie jak w sprawie stosunków polsko-rosyjskich i polsko-niemieckich, sceptycyzm w sprawie pojednania między Polakami i Ukraińcami relatywnie często przejawiają badani, którzy nie zamierzają uczestniczyć w ewentualnych wyborach, co po części wiąże się zapewne z brakiem zainteresowania polityką. W przypadku pojednania polsko-ukraińskiego zwraca jednak uwagę stosunkowo częsty sceptycyzm wśród zwolenników Samoobrony.

NA KIM POLACY MOGĄ POLEGAĆ, A KOGO SIĘ OBAWIAĆ

Powstaje pytanie, jak w kontekście innych państw postrzegani są nasi trzej wielcy sąsiedzi – czy Polacy traktują ich jako kraje przyjazne czy też nieprzyjazne. I szerzej: na kim – zdaniem badanych – Polska może polegać, a kogo się obawiać? Zapytaliśmy o to w formie otwartej, to znaczy badani nie wybierali z gotowej listy, lecz sami wymieniali takie kraje.

Co piąty respondent (**21%**) odpowiedział wprost, że **nie ma takiego kraju**, na którym Polska mogłaby polegać, gdyż może liczyć tylko na siebie. Mniej więcej tyle samo osób (**23%**) **powstrzymało się od odpowiedzi**. Pozostali wymienili w sumie aż trzydzieści państw. Dziewięć z tych państw znalazło się w wypowiedziach co najmniej 3% badanych.

		CBOS
O jakich państwach mógłby (mogłaby) Pan(i) powiedzieć, że Polska może na nich polegać?		
Stany Zjednoczone Ameryki		32%
Wielka Brytania		17%
Niemcy		15%
Francja		11%
Ukraina		6%
Czechy		5%
Hiszpania		4%
Włochy		4%
Irlandia		3%

W opinii ankietowanych, Polska może polegać przede wszystkim na Stanach Zjednoczonych Ameryki. Uważa tak co trzeci respondent i jest to liczba bezkonkurencyjna. Drugie z kolei państwo – Wielką Brytanię – wymieniło niemal o połowę mniej badanych. W tym swoistym rankingu państw uchodzących w oczach Polaków za przyjazne naszemu krajowi trzecie z kolei są Niemcy, niewiele tylko ustępujące Wielkiej Brytanii. Wreszcie co dziewiąty respondent wymienił Francję, a mniej więcej co dwudziesty sąsiadów Polski – Ukrainę i Czechy.

Kogo natomiast Polacy powinni się najbardziej obawiać? Tylko **7%** badanych odpowiedziało, że **nie ma takiego państwa, którego Polska powinna się obawiać**, że **Polska nie ma wrogów**, a **16%** ogółu **powstrzymało się od odpowiedzi**. Pozostali wymienili w sumie dwadzieścia cztery państwa, z których na dziewięć zwróciło uwagę co najmniej 3% ankietowanych.

		CBOS
Których państw Polska powinna się najbardziej obawiać?		
Rosja		59%
Niemcy		23%
Białoruś		11%
Irak (także „kraje arabskie”, „muzułmańskie”)		7%
Ukraina		5%
Francja		4%
Stany Zjednoczone Ameryki		3%
Iran		3%
Chiny		3%

Mimo że zdecydowana większość badanych (69%) jest zdania, że możliwe są przyjazne stosunki z Rosją, zarazem blisko trzy piąte (59%) uważa, że Polska powinna się obawiać przede wszystkim tego kraju. Znacznie mniej respondentów (23%) wymienia w tym kontekście Niemcy, co dziewiąty – Białoruś, a co dwudziesty - Ukrainę. Warto zaznaczyć, że Ukraina jest prawie tak samo często zaliczana do państw przyjaznych, jak i tych, których Polska powinna się obawiać.

Szczególną pozycję zajmują w tych rankingach Niemcy. Chociaż przekonanie o możliwości trwałego pojednania polsko-niemieckiego jest już prawie powszechne, a Niemcy znajdują się na trzecim miejscu wśród państw wymienianych jako przyjazne, jednocześnie zajmują drugie miejsce, po Rosji, w grupie tych, których Polska powinna się obawiać.

Wśród Polaków przeważa pogląd, że nasz kraj może ułożyć przyjazne stosunki z wszystkimi trzema wielkimi sąsiadami – Rosją, Niemcami i Ukrainą. Trzeba jednak zauważyć, że w ostatnich latach maleje optymizm co do stosunków z Rosją, podczas gdy przekonanie o pojednaniu polsko-niemieckim i polsko-ukraińskim umacnia się. Szczególnie w kwestii postrzegania przyszłości stosunków z Ukrainą ostatnie lata przyniosły znaczącą poprawę. Równocześnie jednak zauważalna jest znaczna rezerwa wobec tych państw. Rosja postrzegana jest przez większość badanych jako kraj, którego Polska powinna się przede wszystkim obawiać. Także Niemcy częściej wymieniane są jako kraj, którego powinniśmy się obawiać, niż taki, na którym moglibyśmy polegać.

W opinii ankietowanych kraje, na których Polska może polegać, to głównie wielkie mocarstwa zachodnie, przede wszystkim Stany Zjednoczone Ameryki.

Nasuwa się jeszcze jedna uwaga co do mechanizmu myślenia o polityce międzynarodowej. Mianowicie osoby nieinteresujące się polityką przejawiają skłonność do formułowania opinii na podstawie starych stereotypów „wroga”.

Mimo pewnych zgrzytów w stosunkach polsko-niemieckich, jakie miały miejsce w ostatnim czasie w związku ze sprawą budowy gazociągu bałtyckiego, Polacy bardzo optymistycznie zapatrują się na możliwość trwałego pojednania polsko-niemieckiego.

Opracował
Michał STRZESZWSKI